

JAARVERSLAG 2003 DNPP

Inleiding

Na het bijzonder drukke en productieve jaar 2002 verliep 2003 voor het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) minder hectisch. Bepaald rustig was het echter niet: de vervroegde Tweede-Kamerverkiezingen en de reguliere verkiezingen voor de Provinciale Staten brachten opnieuw veel werk met zich mee. Het DNPP was betrokken bij enkele ‘verkiezingsgerelateerde’ projecten, zoals de Stemwijzer en het opstellen van programvergelijkingen. Daarnaast verhuisde het Documentatiecentrum in januari naar een nieuw onderkomen in de Universiteitsbibliotheek.

Vanzelfsprekend hield het DNPP zich in 2003 ook bezig met zijn primaire taken. Publicaties van en over partijen werden verworven en gecatalogiseerd, en bezoekers geassisteerd.

Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP

Conform het reglement van het DNPP (art. 7, 8, 9 en 10) werd in 1980 het Wetenschappelijk Adviescollege ten behoeve van het DNPP ingesteld. Op 1 januari 2003 bestond het Adviescollege uit de volgende leden:

- prof.dr. D.F.J. Bosscher, hoogleraar Eigentijdse Geschiedenis, op voordracht van de Faculteit der Letteren;
- prof.mr. D.J. Elzinga, hoogleraar Staatsrecht, op voordracht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
- prof.dr. F.N. Stokman, hoogleraar Methoden en Technieken van Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek, op voordracht van de Faculteit der Psychologische, Pedagogische en Sociale Wetenschappen;
- dr. J.M. van Boetelaer (voorzitter), secretaris-directeur Universiteit en Hogeschool Groningen (UHG), op voordracht van de Bibliothecaris;
- dhr. Chr. Wiersma, directeur publieke dienstverlening van de Dienst Informatie en Administratie van de gemeente Groningen, op voordracht van de Bibliothecaris;
- dr. A.C. Klugkist, Bibliothecaris, adviserend lid.

Het Wetenschappelijk Adviescollege kwam in het verslagjaar op 14 mei bijeen. Onder andere werd gesproken over de huisvesting van het DNPP in de Universiteitsbibliotheek. Verder werd afscheid genomen van dhr. Wiersma, die wegens aanvaarding van een functie elders zich terug trok als lid van het Adviescollege.

Personeelsformatie

Op 1 januari 2003 was de staf van het DNPP als volgt samengesteld:
drs. G.B. Auping – medewerker in het kader van de WIW-regeling (0,8 fte)

mevr. C. Karimi Fard – secretaresse (1,0 fte)

dr. A.P.M. Lucardie – wetenschappelijk medewerker (0,5 fte)

mevr. I.M. Noomen – documentaliste (0,6 fte)

mevr. D. van Rheenen – documentaliste (0,4 fte)

dr. G. Voerman – Hoofd (1,0 fte)

Met ingang van 1 februari 2003 heeft mevr. I.M. Noomen als documentaliste ontslag genomen. In haar vacature werd tijdelijk voorzien met de aanstelling (van 0,5 fte) van drs. A.C.J. Marchand van 15 januari tot 1 april. Na afloop van deze termijn kreeg dhr. Marchand een volledige aanstelling tot 1 september (deze verlenging werd bekostigd uit de NWO-subsidie voor het vervolgonderzoek 'Politiek en Internet' waarin dhr. Voerman participeerde; zie hieronder). Met ingang van 1 april werd drs. B.H. de Boer, die al geruime tijd op het DNPP werkzaam was geweest in het kader van de WIW-regeling, als opvolger van mevr. Noomen benoemd. Verder begon dhr. M. Pragt op 19 februari als vrijwilliger op het DNPP. Vanaf 1 augustus kreeg hij een aanstelling van een half jaar op basis van de WIW-regeling. Op 1 oktober 2003 begon dhr. G.J. Krajenbrink zijn werkzaamheden in het kader van het digitaliseringsproject partijaffiches (dat wordt gesubsidieerd door de Mondriaan Stichting; zie hieronder); zijn aanstelling (0,5 fte) duurt een jaar.

Ook in 2003 werd de staf van het DNPP weer bijgestaan door de vrijwilligers drs. J. Hippe en drs. R.F. van Wijk. Beiden zijn jarenlang in deze hoedanigheid bij het Documentatiecentrum betrokken.

Huisvesting

In de laatste week van januari verhuisde het DNPP naar een nieuw onderkomen in de Universiteitsbibliotheek. Deze verhuizing was het gevolg van een grootschalige re-allocatie van een aantal instellingen binnen de Rijksuniversiteit Groningen.

Dienstverlening

Zoals gebruikelijk legde de dienstverlening een groot beslag op de arbeidstijd. In het verkiezingsjaar 2003 bedroeg het aantal bezoekers naar schatting zo'n 1.000; het aantal verzoeken per brief, telefoon of e-mail lag rond de 1.100. Ook dit jaar waren het vooral doctoraalstudenten van verschillende disciplines die een beroep op het DNPP deden. Daarnaast meldden zich HBO-studenten, leerlingen van middelbare scholen, journalisten, AIO's en andere wetenschappers.

De media wisten regelmatig de weg naar het DNPP te vinden. Bij kleinere en grotere gebeurtenissen in de Nederlandse politiek (de positie van politieke partijen, verkiezingen, de kabinetsformatie en dergelijke) werden de beide wetenschappelijk medewerkers van het Documentatiecentrum door verschillende radio- en tv-programma's en door de schrijvende pers om commentaar gevraagd.

Naast dit alles ondersteunde het Documentatiecentrum ook onderwijsactiviteiten van verschillende aard (zie onder 'Relaties met instellingen en het onderwijsveld').

Documentatie

De tweede belangrijke taak van het DNPP, naast en als voorwaarde voor de dienstverlening, bestaat uit documentatieactiviteiten. Voor een uitgebreid en geactualiseerd overzicht van de op het Centrum aanwezige periodieken en overige collecties wordt verwezen naar de website van het DNPP (www.dnpp.nl). Hieronder volgt een globale aanduiding.

In 2003 werden op het DNPP de volgende collecties (waarvan de eerste vier toegankelijk zijn via de geautomatiseerde catalogus) bijgehouden en uitgebreid:

1. *boeken*. Deze collectie bevat vooral historische en politicologische literatuur betreffende politieke partijen, alsmede (auto-)biografieën van politici. Het aantal boeken bedroeg eind 2003 circa 3.500.
2. *brochures*. Deze verzameling bevat door politieke partijen of verwante organisaties uitgegeven brochures, nota's en rapporten. Deze publicaties worden systematisch aangeschaft. Eind 2003 waren ongeveer 5.800 brochures gecatalogiseerd.
3. *knipsels*. Op het DNPP is een uitgebreide collectie krantenknipsels aanwezig over partijpolitieke ontwikkelingen in Nederland, met het accent op de activiteiten van de partijen buiten het parlement. Deze knipselverzameling gaat terug tot het begin van de jaren zeventig. Momenteel worden zes dagbladen geknipt: het *Dagblad van het Noorden* (voorheen *Nieuwsblad van het Noorden*), *NRC Handelsblad*, *Trouw*, de *Volkskrant*, *Nederlands Dagblad* en *Reformatorisch Dagblad*.

4. *Opinie- en partijbladen*. Het DNPP bezit een uitgebreide collectie opiniebladen (die teruggaat tot 1973) en partijbladen. Bij deze laatste categorie wordt gestreefd naar volledigheid.

5. *affiches*. In 1986 is begonnen met het systematisch ordenen, fotograferen en ontsluiten van de groeiende hoeveelheid affiches van politieke partijen. Eind 2003 bezat het DNPP ongeveer 2.100 verschillende exemplaren. Tegen betaling kunnen negatieven en/of afdrucken ter beschikking worden gesteld.

6. *geluidsarchief*. Naast interviews met prominente partijpolitici (veelal gehouden in het kader van een specifiek onderzoek) bevat deze collectie vooral integrale geluidsopnames van belangrijk geachte partijbijeenkomsten zoals congressen en partijraden. Eind 2003 telde het geluidsarchief ruim 350 geluidsbanden en ongeveer 400 cassettes.

7. *archieven*. Het DNPP ontvangt regelmatig archieven van partijen (zoals van de VVD en D66) en particulieren. Voor een overzicht van de archieven die het DNPP in beheer heeft, wordt hier verwezen naar de website (www.dnpp.nl). Hier zij nog vermeld dat met uitzondering van de collecties waarvan de plaatsingslijst nog in voorbereiding is, al deze archieven voor onderzoek beschikbaar zijn. In verband met de beperkende voorwaarden die soms door de archiefhouder aan de raadpleging van een archief zijn gesteld, verdient het aanbeveling hierover van tevoren met het DNPP contact op te nemen. Het is in alle gevallen noodzakelijk schriftelijke toestemming voor raadpleging te verkrijgen van het Hoofd van het DNPP.

8. *overig*. Zonder uitputtend te zijn, worden hier nog de volgende collecties genoemd:

- statuten, reglementen, jaarverslagen, verkiezings- en beginselprogramma's;
- congresstukken (van congressen, partijraden, algemene ledenvergaderingen);
- elektronische publicaties (beginsel- en verkiezingsprogramma's, artikelen uit de Jaarboeken van het DNPP), raadpleegbaar op de website van het DNPP.

Mede om de collecties op specifieke deelterreinen ook voor een vroegere periode zo volledig mogelijk te maken, worden bibliografische projecten opgezet. In het verslagjaar werd aan verschillende projecten gewerkt. Met het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDC) van de Vrije Universiteit te Amsterdam bereidt het DNPP een bibliografie en archievenoverzicht van de protestants-christelijke partijen voor. De werkzaamheden aan het beoogde overzicht van publicaties van en over politieke stromingen links van de CPN (radencommunisme, trotskisme en maoïsme) dat met het Internationaal

Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam werd voorbereid, werden gestaakt.

In 2003 ontving het DNPP opnieuw enkele particuliere schenkingen van documentatiemateriaal. Daarnaast vulden D66 en de VVD hun reeds op het DNPP gedeponeerde archieven aan. Op zijn beurt droeg het Documentatiecentrum in februari zijn (kleine) collectie audiovisueel materiaal (overwegend bestaande uit een aantal videobanden van partijbijeenkomsten en filmmateriaal uit het door het DNPP beheerde DS'70-archief) over aan het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

Automatisering en Internet

De catalogus van het DNPP is niet alleen beschikbaar via de *on-line* algemene catalogus van de RUG-bibliotheken, maar ook via de website van het Documentatiecentrum (www.dnpp.nl). Op deze site biedt het DNPP tevens organisatorische en documentaire informatie aan over de Nederlandse politieke partijen. Het aantal *hits* nam in de verslagperiode af, van bijna 746.000 in 2002 tot iets minder dan 656.000 in 2003. De site werd in 2002 ruim 66.000 maal bezocht; in 2003 zo'n 52.000 keer. De teruggang heeft ongetwijfeld te maken met het bijzondere politieke karakter van het jaar 2002. De door het DNPP beheerde Archipol-website – waar gearchiveerde websites van Nederlandse politieke partijen zijn te raadplegen – trok in 2003 zo'n 150 bezoekers.

Het DNPP biedt op zijn site ook *on-line* en *full-text* verkiezings- en beginselprogramma's van politieke partijen aan. Het opnemen in deze elektronische bibliotheek van andere partijpublicaties (artikelen uit de tijdschriften van de wetenschappelijke bureaus, brochures en dergelijke) stokt de laatste jaren enigszins.

Per 31 december 2003 telde de geautomatiseerde catalogus van het DNPP ongeveer 91.000 titels van boeken, brochures en artikelen uit partijtjbladen, opiniebladen, wetenschappelijke tijdschriften en dagbladen.

Digitalisering partijaffiches

In mei 2003 kende de Mondriaan Stichting in het kader van het project 'Behoud en de selectie van Academische Collecties' het DNPP een subsidie toe van ruim 26.000 euro. Dit bedrag was bestemd voor de conservering en digitalisering van de collectie partijaffiches van het Documentatiecentrum. In de herfst werd een begin gemaakt met deze werkzaamheden. In 2004, wanneer het project moet zijn voltooid, zullen alle affiches via een op de website van het DNPP te raadplegen catalogus toegankelijk zijn gemaakt.

Onderzoek naar politieke partijen en toepassingen van informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Begin 2003 werd aan dhr. Voerman en dr. M. Boogers (werkzaam bij het Centrum voor Recht, Bestuur en Informatisering van de Universiteit van Tilburg) een subsidie toegekend van ruim 58.000 euro voor onderzoek naar de digitale campagne voor de Tweede-Kamerverkiezingen in 2003. Deze subsidie werd verstrekt door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), in het kader van het programma 'Netwerk van Netwerken'. Het onderzoek concentreerde zich op de bezoekers van websites van de aan de Tweede-Kamerverkiezingen deelnemende politieke partijen en van een aantal sites die politieke informatie aanboden, zoals de Stemwijzer. Een vergelijkbaar onderzoek was uitgevoerd bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 2002.

Met medewerking van de webmasters was op de sites een *button* geplaatst, die leidde naar een online-enquêteformulier. Enkele tienduizenden bezoekers hebben de vragenlijst ingevuld, waardoor een beeld kon worden verkregen van onder meer de sociale achtergronden van de bezoekers van partij- en politieke sites, van hun politieke voorkeuren en van wat zij van een website verwachtten.

De resultaten van het onderzoek werden besproken op een speciale bijeenkomst van de webmasters van de politieke partijen op 18 juni in Utrecht, die was georganiseerd door het DNPP en het Centrum voor Recht, Bestuur en Informatisering van de Universiteit van Tilburg. Daarnaast presenteerden Boogers en Voerman hun eerste bevindingen op het Politicologenmaak op 22 en 23 mei in Dordrecht.

Onderzoek en publicaties

Behalve documentatie en dienstverlening heeft het DNPP ook tot taak wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandse politieke partijen waar mogelijk te stimuleren, te ondersteunen en te begeleiden. Om deze taken naar behoren te kunnen vervullen, zijn goede contacten met het onderzoeksveld van belang. In 2003 werden verschillende onderzoeksprojecten door het DNPP ondersteund. Zij worden om redenen van overzichtelijkheid hier samen met de hierboven genoemde documentatieprojecten gepresenteerd:

- Documentatieactiviteiten ten behoeve van het *Compendium voor politiek en samenleving in Nederland* (onder redactie van H. Daalder en anderen).
- Bibliografie betreffende de protestants-christelijke partijen; in samenwerking met het HDC.
- 'Information- and communicationtechnologies and political

organizations'; onderdeel van het project 'Governance and Democracy in the Information Age' (GADIA) dat wordt gecoördineerd door de European Cooperation in the field of Scientific and Technical Research (COST) van de Europese Commissie (afgerond).

- Onderzoek samenwerkingsproces GPV en RPF, in samenwerking met de vakgroep Sociologie van de RUG.
- 'Nederlandse politieke partijen on-line. De betekenis van internet voor de partijorganisaties en de verkiezingscampagnes'. Onderzoek naar de digitale verkiezingscampagne van 2003, uitgevoerd in samenwerking met dr. M. Boogers (Centrum voor Recht, Bestuur en Informatisering van de Universiteit van Tilburg).
- 'European Green Party Members Pilot Project'; onderzoeksproject gecoördineerd door W. Rüdiger (University of Strathclyde).

Naast de hierboven vermelde ondersteuning van onderzoeksprojecten hebben individuele medewerkers van het DNPP geparticipeerd in onderzoeken en deelgenomen aan wetenschappelijke congressen, zoals onder meer het Politicologenetmaal in Dordrecht, de Staatsrechtconferentie in Groningen, de onderzoeksconferentie van het European Consortium for Political Research (ECPR) in Marburg, en de slotbijeenkomst van COST in Brussel.

In 2003 verzorgden de stafleden van het DNPP de volgende publicaties en papers:

wetenschappelijke publicaties

- Marcel Boogers en Gerrit Voerman, 'Surfing citizens and floating voters: Results of an online survey of visitors to political web sites during the Dutch 2002 General Elections', in: *Information Polity*, 8 (2003), 17-27.
- Kris Deschouwer en Paul Lucardie, 'Partijen en partijssystemen in Nederland en Vlaanderen', in: *Sociologische Gids*, 50 (2003), no. 2, 131-155.
- Paul Lucardie, 'Populismus im Polder: von der Bauernpartei bis zur Liste Pim Fortuyn', in: Nikolaus Werz, red., *Populismus. Populisten in Uebersee und Europa*, Opladen, 2003, 177-194.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman: 'The Organisational and Ideological Development of Green Left', in: Joan Botella en Luis Ramiro, red., *The crisis of communism and party change. The evolution of West European communist parties and post-communist parties*, Barcelona, 2003, 155-175.

- Gerrit Voerman, 'Christlich und demokratisch. Die Parteikultur des CDA', in: J.L. Kleuters en M. Ragg, red., *Christdemokratische Positionen in den Niederlanden, der Bundesrepublik Deutschland und Europa*, Nijmegen, 2003, 41-52; ook verschenen als: 'Christelijk en democratisch. De partijcultuur van het CDA', in: J.L. Kleuters en M. Ragg, red., *Christen-democratische posities in Nederland, de Bondsrepubliek Duitsland en Europa*, Nijmegen, 2003, 41-52.
- Gerrit Voerman, 'De toetsing: partijvernieuwing in Nederland', in: *Res Publica. Tijdschrift voor Politieke Wetenschappen*, 45 (2004), no. 1, 201-213.

vakpublicaties

- Joop Hippe en Gerrit Voerman, 'De SGP uitsluiten is halfslachtig', in: *Trouw*, 30 april 2003, 20.
- Paul Lucardie, 'Partijen in de penarie. Hoe de pijlers van ons politiek bestel in financiële nood geraken', in: J.M. Reijntjes en H.C.G. Spoormans, red., *Zijn politici te koop? Over de financiering van politieke partijen*, Deventer, 2003, 15-28.
- Paul Lucardie, 'Dutch Elections 2002-03: The Comeback of the Communitarians?', in: *Environmental Politics*, 12 (2003), no. 3, 145-149.
- Paul Lucardie, Ida Noomen en Gerrit Voerman, 'Kroniek 2001. Overzicht van de partijpolitieke gebeurtenissen van het jaar 2001', in: *Jaarboek 2001 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*, Groningen, 2003, 15-95.
- Paul Lucardie, Peter Schuszler en Jochum de Graaf, 'Zin en onzin over de StemWijzer 2002: een reactie', in: *B en M. Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij*, 30 (2003), no. 3, 194-200.
- Arjan Marchand en Gerrit Voerman, 'Catshuis, Provinciehuis en Commerciële Club en de Oost-Groninger problemen, 1969-1970', in: *Stad & Lande*, 12 (2003), no. 4, 13-17.
- Gerrit Voerman, 'De teloorgang van het politieke affiche', in: *Friesch Dagblad*, 16 januari 2003, 13.
- Gerrit Voerman, André Keyzer, Frank den Hollander en Henk Druiven, 'Archiving the Web: Political Party Websites in the Netherlands', in: *Information Services & Use*, 23 (2003), no. 1, 1-7.
- Gerrit Voerman en Paul Lucardie, 'Wispelturige kiezer zoekt beschutting', in: *Trouw*, 24 januari 2003, 17.
- Gerrit Voerman en Paul Lucardie, 'De top wil VVD66, nu de kiezers nog', in: *Trouw*, 11 november 2003, 16.

lezingen, congres- en symposiumbijdragen

- Marcel Boogers en Gerrit Voerman, 'Politieke partijen *online*. Partijsites tijdens de campagne voor de Tweede-Kamer-verkiezingen van 2003'. Lezing gehouden op het SAM-festival 'Keying into the brain. Mediaproducties in opdracht', Bussum, 3 april 2003.
- Marcel Boogers en Gerrit Voerman, 'Politieke partijen *online*. Partijsites tijdens de campagne voor de Tweede-Kamer-verkiezingen van 2002 en 2003'. Paper gepresenteerd op het Politicologenetmaal, georganiseerd door de Nederlandse Kring voor Wetenschap der Politiek in Dordrecht, 22-23 mei 2003.
- Paul Lucardie, 'Paradise lost, paradise regained? Dutch Christian Democracy in the Nineties'. Paper presented at the workshop 'European Christian Democracy in the 1990s' van de Katholieke Universiteit Leuven en het Katholiek Documentatiecentrum (KADOC), Leuven, 7-8 februari 2003.
- Paul Lucardie en Wijbrandt van Schuur, 'The Members of the Dutch Political Party GroenLinks: a first analysis'. Paper presented at the Joint Sessions of the European Consortium for Political Research, Edinburgh, 28 maart - 3 april 2003.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'From Challenger to Government Partner Without a Party: the List Pim Fortuyn'. Paper presented at the European Consortium for Political Research Conference, Marburg, 19-21 september 2003.
- Paul Lucardie en Gerrit Voerman, 'Liberal Parties in the Dutch Party System'. Paper gepresenteerd op de conferentie 'Het Duitse en Nederlandse liberalisme in vergelijkend perspectief', Groningen, georganiseerd door de Prof.mr. B.M. Teldersstichting en het DNPP, 19 december 2003 (zie ook onder 'bijzondere activiteiten').
- Gerrit Voerman, 'De toekomst van politieke partijen'. Lezing gehouden op de landelijke kadercursus van de VVD, Hilversum, 8 februari 2003.
- Gerrit Voerman, 'Het archiveren van websites van de Nederlandse politieke partijen'. Lezing gehouden op de Anne Frank Stichting, Amsterdam, 18 februari 2003.
- Gerrit Voerman, 'De stand van de geschiedschrijving van de Nederlandse politieke partijen'. Lezing gehouden op het symposium 'Balans en perspectief van de partijgeschiedschrijving', georganiseerd door het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap en het DNPP, 6 maart 2003 (zie ook onder 'bijzondere activiteiten').
- Gerrit Voerman, 'Archiveren van websites van politieke par-

- tijen: wensen en consequenties'. Lezing gehouden op het symposium 'Archiveren van websites', georganiseerd door de Archiefschool, Nederlands Instituut voor Archiefonderwijs en -onderzoek, Amsterdam, 12 juni 2003.
- Gerrit Voerman, 'De politieke partij en de directe democratie'. Lezing gehouden op de Staatsrechtconferentie, Groningen, 12 december 2003.

Relaties met instellingen en het onderwijsveld

De politieke partijen zijn vanzelfsprekend de belangrijkste organisaties waarmee het DNPP contacten onderhoudt. Van alle partijen ontving het Documentatiecentrum periodieken, brochures, nota's, rapporten en programma's. Ook deden partijen het DNPP digitale versies van hun publicaties toekomen. Op hun beurt doen de politieke partijen ook regelmatig een beroep op de collecties van het Documentatiecentrum.

Op het wetenschappelijke vlak participeerde het DNPP in het landelijk Postdoctoraal Opleidingsprogramma Negentiende en Twintigste Eeuwse Geschiedenis (PONTEG). Dhr. Voerman onderhield voor het DNPP de contacten met onder andere het IISG, het HDC, het Katholiek Documentatiecentrum (KDC), het Parlementair Documentatiecentrum (PDC), het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis (CPG) en het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP). In het verslagjaar maakte hij deel uit van de Wetenschappelijke Raad van het CPG en van de Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON). Hij fungeert tevens als adviseur voor de twintigste-eeuwse Moskouse archieven bij het Nederlands-Russisch Archiefcentrum (NRAC) van de RUG. In de zomer van 2003 trad dhr. Voerman toe tot de Wetenschappelijke Begeleidingscommissie van het geschiedschrijvingsproject 'Functioneren van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) ten tijde van de Koude Oorlog'. Hij maakte verder deel uit van het 'Program Committee' van de 'Workshop on Web Archives' van de zevende 'European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Libraries', die op 21 augustus in Trondheim werd gehouden.

In de vorige paragraaf werden reeds enkele contacten op onderzoeksgebied met universitaire instellingen genoemd. Daarnaast gaven medewerkers van het DNPP in 2003 ook (gast-)colleges en lezingen, waarvan enkele hierboven reeds zijn vermeld. Dhr. Lucardie gaf in samenwerking met dr. N. Zeegers in januari en februari het college politicologie I aan de Rechtenfaculteit van de RUG. Op 15 maart nam dhr. Voerman deel aan een forumdiscussie over de financiering van politieke partijen, die was georganiseerd door de Faculteit Rechtswetenschappen van de Open Universiteit. Hij startte in september samen met dr. J.S.A.M. van

Koningsbrugge een vierdejaars kernvakcollege over de politieke en diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en de Sovjet-Unie in de periode 1917-1991. Op 22 september gaf hij voor studenten Ruslandkunde een gastcollege over de relatie tussen de CPN en de Sovjet-Unie.

Activiteiten rond de Tweede-Kamerverkiezingen

Evenals in vorige verkiezingsjaren werkte het DNPP bij de Tweede-Kamerverkiezingen van 22 januari 2003 samen met het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP) in Amsterdam. Dhr. Lucardie voerde de redactie van de onder de auspiciën van het IPP en het DNPP vervaardigde Stemwijzer voor de Tweede-Kamerverkiezingen, die op internet te raadplegen was. Deze Stemwijzer bracht in de periode voorafgaand aan de verkiezingsdag 2,3 miljoen stemadviezen uit. Daarnaast maakte dhr. Lucardie een vergelijking van de programma's van de aan de Tweede-Kamerverkiezingen deelnemende partijen, die zowel in gedrukte vorm verscheen als op internet. Hij was verder betrokken bij de redactie van de Stemwijzers voor de Provinciale Statenverkiezingen. Daarnaast behoorde het DNPP samen met het IPP en het Forum voor Democratische Ontwikkeling (FDO) een speciale site met verkiezingsaffiches (www.verkiezingsaffiches.nl).

In het verleden heeft het DNPP een aantal keren meegewerkt aan de publicatie van de integrale programma's van de aan de Tweede-Kamerverkiezingen deelnemende partijen (voor zover deze al deel uitmaakten van de Kamer). Deze bundels werden van een index op onderwerpen voorzien, zodat de programma's op bepaalde thema's eenvoudig vergeleken konden worden. In 2002 besloot de Sdu – die de publicatie sinds het begin in 1977 verzorgde – de uitgave te staken vanwege de digitale beschikbaarheid van de programma's via internet. Het DNPP bleek niet in staat op korte termijn een andere uitgever te vinden. Dat lukte pas in de aanloop naar de vervroegde verkiezingen van januari 2003, in samenwerking met dr. J. van Holsteyn en dr. H. Pellikaan van het Departement Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden. Omdat veel partijen bij deze verkiezingen op enigerlei wijze gebruik maakten van hun programma van 2002, én om in het gemis van 2002 te voorzien, zijn de programma's voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 2002 en 2003 gezamenlijk gepubliceerd in de bundel *Verkiezingsprogramma's 2002 & 2003. Bijgevoerd door het Departement Politieke Wetenschap van de Universiteit Leiden en het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen van de Rijksuniversiteit Groningen* (Amsterdam, 2003).

Bijzondere activiteiten

Naast de aan de verkiezingen gerelateerde werkzaamheden ontplooidde het Documentatiecentrum in het verslagjaar diverse bijzondere activiteiten, waarvan hier de voornaamste worden genoemd.

Op 6 maart 2003 vond het symposium 'Balans en perspectief van de partijgeschiedschrijving' plaats, georganiseerd door het Koninklijk Nederlands Historisch Genootschap en het DNPP. Sprekers waren prof.dr. J.A. Bornewasser, prof.dr. D.F.J. Bosscher, prof.dr. G. Harinck, prof.dr. P. de Rooy, drs. P.G.C. van Schie, prof.dr. H. te Velde en dr. Voerman.

Op 19 december 2003 organiseerden de Prof.mr. B.M. Teldersstichting – het aan de VVD gelieerde wetenschappelijke bureau – en het DNPP in samenwerking met het Duitsland Instituut van de Universiteit van Amsterdam de conferentie 'Het Duitse en Nederlandse liberalisme in vergelijkend perspectief'. Sprekers op de bijeenkomst, die werd voorgezeten door dr. Voerman, waren prof.dr. J. de Beus (Universiteit van Amsterdam), prof.dr. F.W. Boterman (Rijksuniversiteit Groningen), dr. D. Doering (Liberales Institut van de F. Naumannstiftung), prof.dr. G. Habermann (F.A. von Hayek Stiftung), dr. A.P.M. Lucardie (DNPP), drs. P.G.C. van Schie (Teldersstichting) en prof.dr. H. Vorländer (Technische Universität Dresden). Het Duitsland Instituut van de Universiteit van Amsterdam maakte deze conferentie financieel mede mogelijk. De lezingen zullen naar verwachting in 2005 worden gepubliceerd.